

ÜLKEMİZDEKİ BİR TIP FAKÜLTESİNDE KANITA DAYALI TIP VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME PROGRAMI

Hamdi AKAN, Prof. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitim ve Bilişimi AbD, Hematoloji BD

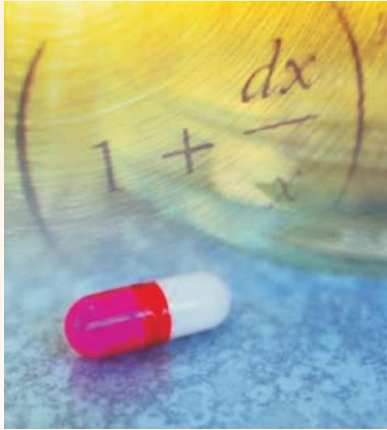
Klinik araştırmalar dar kapsamda değerlendirilirse, ilaçların insanlarda güvenli ve etkili bir şekilde kullanılabilmesinin araçları olarak görülebilir. Ancak, bu çalışmaların esas işlevi, insana verilmesi amaçlanan doğru, etkin ve bilimsel sağlık hizmetlerinin kanıta dayandırılmasıdır. Kanıta Dayalı Tıp kavramı giderek yaygınlaşmış ve tıp pratiğinin kaçınılmaz bir parçası haline gelmeye başlamıştır. Bu kavramın yerleşmesi ve buna yönelik uygulamaların yapılabilmesi tıp eğitimi süreci içerisinde yer alsa da, genellikle belirli bir program uygulanmamakta ve öğrencilerin ya da doktorların bu yaklaşımı el yordamı ile anlamaları beklenmektedir.

Tıp fakültelerimizden biri 2002 yında yeni eğitim programını uygulamaya başlamıştır. Bu programda Probleme Dayalı Öğrenim (PDÖ) temel alınmakta, yatay ve dikey integrasyon uygulanmaktadır. Program, modüller ve altmodüller halinde yürütülmekte ve her modülde PDÖ oturumları, sunular, meslek becerisi pratikleri, laboratuvar çalışmaları ve saha çalışmaları yer almaktadır. Bu programa paralel olarak 3 yıl boyunca devam edecek

ve haftada 100 dakika olarak uygulanacak Kanıta Dayalı Tıp ve Eleştirel Düşünme (KDT / ED) programı başlamış olup, KDT/ED program dili İngilizce'dir.

KANITA DAYALI TIP NEDİR?

Kanıta dayalı tıp, bir hastanın bakımı hakkında karar verirken, var olan kanıtlanmış bilgilerin dikkatli, açık ve mantıklı kullanılmasıdır. Pratikte bunun gerçekleşmesi bireysel klinik deneyim ile sistematik araştırmalardan elde edilen en iyi klinik kanıtları integre etmeyle

olur. Bireysel klinik deneyim, uzun yıllar süren klinik pratiğin getirdiği yetkinlik ve karar verebilme yeteneğinin yardımı ile etkin tanı koyabilme, hastaya uygun tedavi seçebilme, hasta haklarını anlayabilme ve bakımları ile ilgili klinik kararları doğru verebilme şeklinde tanımlanabilir. Klinik kanıtlar ise, bazen temel tıp kaynaklı olsa da, genellikle hasta merkezli klinik çalışmalardan, tanısal testlerin duyarlılıkları, prognostik markerlerin güçleri ve tedavi, rehabilitasyon ve koruyucu yöntemlerin etkinlik ve güvenilirliğine kadar uzanan bir yelpazeyi kapsar. Bu kanıtlar hem kullanılmakta olan test ve tedavileri doğrular, hem de bunların yerine yenilerinin konulmasına olanak tanır.

Klinik deneyim ve klinik kanıtlar birlikte kullanıldığında değerlidirler. Tek başına klinik deneyim hızla güncelliğini yitirme riskine sahiptir. Klinik kanıt ise hiçbir zaman klinik deneyimin yerini tutamaz. Klinik deneyim, klinik kanıtın hastaya nasıl uygulanacağına karar vermede yaşamsal öneme sahiptir.

Genelde kullanılan "biz zaten böyle yapmaktayız" yargısı gerçek yaşamda, doktorların hastalara uyguladıkları girişimlerde ve hasta değerlerini klinik davranışlara yansıtmakta çok farklılık göstermeleri ile çürütülmektedir. Kanıtı dayalı tıp uygulamalarının yaşama geçirilmesinde en önemli sıkıntı, özellikle klinisyenlerin tıp dergilerini okuyabilmek için yeterli zamanları olmamasıdır.

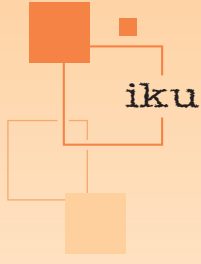
ELEŞTİREL DÜŞÜNME NEDİR?

Eleştirel düşünme, bir kanıt ya da öneriyi değerlendirirken, veriler bilgiyi doğruladığı halde, ona karşı çıkan araştırma, inanış ve hareketleri mantıklı sebeplere dayanarak objektif olarak yargılama ve bunu yaparken düşünce tarzını da sorgulama ve izleme yeteneğidir. Eleştirel düşünceyi oluşturan temel özellikler şunlardır:

- ✓ Açıklık
- ✓ Uygunluk
- ✓ Kesinlik
- ✓ Tutarlılık
- ✓ Mantık
- ✓ Güçlü kanıtlara dayanma
- ✓ Sebep-sonuç ilişkisi
- ✓ Derinlik
- ✓ Esneklik
- ✓ Adalet

Genellikle eleştirel düşünme süreci şöyle işler:

Eleştirel düşünme kavramını anlayan bir öğrenci:

- ✓ Geçerli ve geçersiz gözlem ve çıkarım arasındaki farkı anlayabilmeli,
- ✓ Objektif gözlem yapabilecek kararlılıkta olmalı ve yeterli kanıt toplamayı bilmeli,
- ✓ Okuduklarında gözlemlediği ya da keşfettiği bağlantı ve ilişkileri görebilmeli,
- ✓ Bunlardan dikkatli varsayımlar elde edebilmeli,
- ✓ Açık fikirli olmaya devam ederken kişisel kararlar oluşturabilmeli,
- ✓ Tartışma oluştururken bunların son kesin kararlar olmadığını ve bilimsel bir sürecin parçası olduğunun farkına varmalıdır.

KDT / ED EĞİTİMİ

Üç yıl devam edecek programın sonunda öğrenciler;

- 🕒 Normal-anormal, hastalıklı-hastaliksız ayrımını yapmak,
- 🕒 İstatistiki anlamlılık ne demek anlayabilmek, veri tipleri ve verileri değerlendirmek için kullanılacak istatistiki testleri seçebilmek,
- 🕒 Tanısal testlerin özelliklerini bilmek (özgüllük, duyarlılık prediktif değerler),
- 🕒 Çalışma tasarımları arasındaki farkları bilmek

(gözlemsel, olgu sunumu vb.), bunların avantaj ve dezavantajlarını anlamak,

- 🕒 Klinik çalışmaların tasarımını anlamak, olgu sayısı hesaplama, *power*, alfa-beta hatası, randomizasyon, *intent-to-treat* kavramlarını bilmek,
- 🕒 Hakemli dergilerde yayınlanan yazıların değerini kavramak ve makale kabul edilmesi ve yayınlanması sürecini anlamak,
- 🕒 Makale okumak, anlamak, meta-analizler ve kılavuzları değerlendirmek,
- 🕒 Epidemiyolojinin temel prensiplerini anlamak,
- 🕒 Klinik bir sorun ile ilgili geçerli bilgilere ulaşmak için kullanılan yöntemleri öğrenmek, tanısal testleri doğru değerlendirebilmek,
- 🕒 Sağlık ekonomisi hakkında fikir sahibi olmak,
- 🕒 Eleştirel düşünme yeteneğine kavuşmak,
- 🕒 Tıp Bilişimi konusunda genel kavramları bilmek,

beceri ve tutumlarına kavuşabilmelidir.

Programın uygulanması için **Prof.Dr. Hamdi Akan** (Tıp Eğitim ve Bilişimi ABD, Hematoloji BD), **Prof.Dr. Yıldır Atakurt** (Biyoistatistik ABD), **Prof.Dr. Ahmet Demirkazık** (Tıbbi Onkoloji ABD), **Prof.Dr. Saadet Arsan** (Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Yenidoğan ABD) ve **Uz. Dr. Atilla Elhan**

(*Biyoistatistik ABD*)'dan oluşan bir KDT Grubu kurulmuş olup, bu gruba konuk öğretim üyesi olarak **Prof.Dr. Cem Sungur** da katılmaktadır. Her hafta Çarşamba günü toplanan grup, ders programlarını gözden geçirmekte, geri bildirimleri değerlendirmekte ve programla ilgili düzenlemeleri yapmaktadır.

Programın ana hatları

Birinci yıl için program iki ana başlığa ayrılmıştır. Birinci yarıyılıda 4 ana başlık yer almaktadır:

- A. KDT'a Giriş
- B. Tıpta Araştırmaya Giriş
- C. Araştırma ve Örneklem Yöntemleri
- D. Tıpta Araştırma Aşamaları

Bu başlıkların sunumu altbaşlıklar halinde olmaktadır. Bu sunumlar teorik dersler, pratik uygulamalar veya film gösterileri şeklinde yapılmaktadır.

İkinci yarıyıl ise bilgisayar eğitimine ayrılmış olup, önce düzey belirleme sınavı yapılacak ve bunun sonucuna göre sınavda yeterli not alanlar proje yaparken, geçemeyenler bilgisayar eğitimi pratik derslerine devam edeceklerdir.

Programın geneli, birinci dönem programının tamamı ve anlatılan konu içerikleri

http://www.medicine.ankara.edu.tr/basic_medical/basicmed/kdtindex.htm sayfalarında ayrıntıları ile izlenebilir.

Günümüz tıp uygulamalarının kaçınılmaz gereksinimi olan Kanıtı Dayalı Tıp ve bunun uygulanabilmesi için şart olan

Eleştirel Düşünme, aslında ilkököl eğitiminden itibaren kazandırılması ve yaşam biçimi haline getirilmesi gereken bir yaklaşımdır. Ancak, eğitim sistemimiz üzerine çökmüş olan ezberci anlayış, üniversitelere gelen öğrencileri aynı yaklaşımı sürdürmeye zorlamaktadır. Bu kısır döngüyü kırmak, bu aşamada ancak fakülte eğitim programlarının bu yeni gereksinime uygun olarak düzenlenmesi ile mümkündür.

Eğitim sistemimiz üzerine çökmüş olan ezberci anlayış, üniversitelere gelen öğrencileri aynı yaklaşımı sürdürmeye zorlamaktadır. Bu kısır döngüyü kırmak, bu aşamada ancak fakülte eğitim programlarının bu yeni gereksinime uygun olarak düzenlenmesi ile mümkündür.